

Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Obowiązki stowarzyszeń i fundacji

Iwona Raszeja-Ossowska

Warszawa 2023

Spis treści

Wprowadzenie	2
Fundacje i stowarzyszenia jako Instytucje obowiązane	2
Centralny Rejestr Beneficjentów Rzeczywistych (CRBR)	3
Beneficjent rzeczywisty	4
Zakres danych w CRBR	5
Sankcje.....	6
Więcej informacji.....	6

Wprowadzenie

Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu¹ nakłada na fundacje i stowarzyszenia szereg obowiązków. Obowiązki te są zróżnicowane, a niektórym organizacjom ich spełnienie może nastręczać trudności.

Ustawa obowiązuje od lat i od lat jej przepisy dotyczą organizacji pozarządowych. Jednak przed 2021 rokiem tylko nieliczne fundacje i stowarzyszenia musiały się bezpośrednio stosować do jej zapisów, tj. te które były tzw. instytucjami obowiązanymi. Dopiero na przełomie 2021 i 2022 roku ustawa zaczęła dotyczyć znaczącej części organizacji, ale tylko w zakresie obowiązku zgłaszania danych do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych (CRBR).

Obecnie:

- **każde stowarzyszenie – zarejestrowane w KRS, każda fundacja ma obowiązek zgłaszania i aktualizacji danych do CRBR;**
- **niektóre stowarzyszenia i fundacje mają status instytucji obowiązanej i szczególne obowiązki z tego tytułu.**

Fundacje i stowarzyszenia jako Instytucje obowiązane

Instytucjami obowiązanymi wg ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy są organizacje pozarządowe np. fundacje, stowarzyszenia, które spełniają jedno z poniższych kryteriów:

- **przyjmują lub dokonują płatności w gotówce o wartości równej lub przekraczającej równowartość 10 000 euro**, bez względu na to, czy płatność jest przeprowadzana jako pojedyncza operacja, czy kilka operacji, które wydają się ze sobą powiązane;
- **prowadzą działalność w zakresie gier losowych** w rozumieniu ustawy o grach hazardowych – taką grą losową jest na przykład popularna wśród organizacji pozarządowych charytatywna loteria fantowa;
- **prowadzą działalność w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych** (zgodnie z definicją zawartą w Ustawie o rachunkowości, usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych to działalność gospodarcza wykonywana przez przedsiębiorców, nie dotyczy więc sytuacji kiedy organizacja świadczy innym organizacjom takie wsparcie nieodpłatnie lub w ramach odpłatnej działalności pożytku publicznego), świadczą usługi tworzenia osoby prawnej lub jednostki nieposiadającej osoby prawnej, świadczą usługi polegające na zapewnieniu siedziby, adresu prowadzenia działalności lub adresu korespondencyjnego oraz innych pokrewnych usług osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osoby prawnej.

¹ Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 593, 655, 835, 2180, 2185, z 2023 r. poz. 180, 326).

Organizacje, które spełniają choć jeden z wyżej wymienionych warunków, są tym samym instytucjami obowiązany. Muszą spełnić szereg określonych w ustawie obowiązków.

Lista obowiązków jest długa i obejmuje m.in.:

- rozpoznanie ryzyka prania pieniędzy (należy stosować środki bezpieczeństwa finansowego do których należy m.in. zbieranie różnych danych o klientach, ich identyfikacja i weryfikacja tożsamości);
- przygotowanie/ opracowanie/ stosowanie wewnętrznej procedury w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu;
- przeszkolenie pracowników „wykonujących obowiązki związane z przeciwdziałaniem praniu pieniędzy” (szkolenie wewnętrzne, jak i zewnętrzne);
- opracowanie procedur zgłaszania przez pracowników - rzeczywistych oraz potencjalnych - naruszeń przepisów z zakresu przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Procedury te muszą zapewniać osobom zgłaszającym anonimowość.

Jeśli organizacja: nie przyjmuje i nie dokonuje płatności w gotówce o wartości równej lub przekraczającej równowartość 10 000 euro, nie prowadzi działalności w zakresie gier losowych i nie prowadzi działalności w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych – nie jest ona instytucją obowiązany w rozumieniu ustawy.

W celu potwierdzenia tego faktu, m.in. dla celów zdarzeń przyszłych i zdarzeń kontrolnych, można m.in.:

- dokonać stosownego zapisu w statucie organizacji,
- wprowadzić odpowiednie regulacje w dokumentacji finansowo-księgowej, np. w polityce rachunkowości,
- złożyć organowi nadzoru stosowne oświadczenie (niektóre podmioty publiczne udostępniają wzór oświadczenia na swoich stronach BIP).

Centralny Rejestr Beneficjentów Rzeczywistych (CRBR)

Wszystkie stowarzyszenia a także fundacje zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym mają obowiązek zgłaszać beneficjentów rzeczywistych do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych (CRBR).

Centralny Rejestr Beneficjentów Rzeczywistych to system, w którym są gromadzone i przetwarzane informacje o osobach fizycznych sprawujących bezpośrednią lub pośrednią kontrolę nad spółką (beneficjenci rzeczywisti), czy też trustem lub organizacją pozarządową (fundacją, stowarzyszeniem). Funkcjonuje w Polsce od 2019 r².

² <https://www.gov.pl/web/finanse/centralny-rejestr-beneficjentow-rzeczywistych>, dostęp: 11.04.2023 r.

Organizacje wpisane przed dniem 31 października 2021 r. do Krajowego Rejestru Sądowego miały obowiązek zgłosić beneficjentów rzeczywistych do Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych (CRBR) najpóźniej **do 31 stycznia 2022 r.**

Obowiązek zgłoszenia informacji do CRBR nie dotyczył i nie dotyczy związków stowarzyszeń oraz stowarzyszeń zwykłych.

W przypadku niedokonania przez organizację zgłoszenia beneficjentów rzeczywistych w ww. terminie należy dokonać tej czynności niezwłocznie.

Obecnie termin zgłaszania informacji do CRBR o beneficjentach rzeczywistych wynosi 14 dni:

- **od dnia rejestracji fundacji lub stowarzyszenia** w Krajowym Rejestrze Sądowym;
- **od dnia rejestracji każdej zmiany danych** (np. zmiany w zarządzie) fundacji lub stowarzyszenia w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Brak zgłoszenia informacji do CRBR w ww. terminach naraża stowarzyszenie lub fundację na sankcję administracyjną w postaci kary pieniężnej.

Zgłoszenia do CRBR składa się bezpłatnie w formie elektronicznej na stronie internetowej: **crbr.podatki.gov.pl**.

Obowiązki nałożone nowelizacją ustawy na organizacje pozarządowe nie są trudne do spełnienia, nie wymagają szczególnej wiedzy, a wprowadzanie nowych procedur nie wiąże się z żadnymi kosztami. Są to bowiem tylko dodatkowe obowiązki informacyjne, o których należy pamiętać za każdym razem, gdy zmieni się skład organów organizacji lub dane osobowe poszczególnych osób wchodzących w ich skład (np. zmiana nazwiska czy państwa zamieszkania)³.

Beneficjent rzeczywisty

W rozumieniu ustawy o przeciwdziałaniu i praniu pieniędzy beneficjentem rzeczywistym stowarzyszenia rejestrowego lub fundacji jest każda osoba fizyczna, która zgodnie z obowiązującymi przepisami oraz statutem ma decydujący wpływ na jej działalność.

Według ustawy beneficjentem rzeczywistym jest każda osoba fizyczna dysponująca więcej niż 25% ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym tej osoby prawnej, a jeśli nie można ustalić tożsamości takich osób – każdy członek zarządu organizacji. Organem stanowiącym osoby prawnej jest organ,

³ <https://publicystyka.ngo.pl/przeciwdzialanie-praniu-pieniedzy-nowe-obowiazki-ngo-od-pazdziernika>, dostęp: 11.04.2023 r.

który dysponuje (na podstawie ustawy albo aktu prawa wewnętrznego, np. statutu) uprawnieniami do przyjmowania wiążących rozstrzygnięć odnoszących się do całej osoby prawnej.

W przypadku fundacji założonej przez osoby fizyczne, należy ustalić na podstawie statutu, który organ jest organem stanowiącym. Beneficjentami rzeczywistymi będą członkowie organów stanowiących fundacji, które liczą mniej niż 4 osoby, bowiem w organie 4-osobowym i większym żaden z jego członków nie ma więcej niż 25% głosu. Jeśli wszystkie organy stanowiące fundacji są co najmniej 4-osobowe, jako beneficjentów rzeczywistych należy wskazać wszystkich członków zarządu fundacji, niezależnie od tego ile liczy osób.

W przypadku stowarzyszenia zarejestrowanego w Krajowym Rejestrze Sądowym najwyższą władzą stanowiącą jest walne zebranie członków. Ze względu na to, że minimalna liczba członków stowarzyszenia rejestrowego wynosi 7 osób, to żadna z osób nie będzie posiadała więcej niż 25% głosów, więc w tym przypadku jako beneficjentów rzeczywistych trzeba będzie wskazać wszystkich członków, którzy wchodzi w skład zarządu stowarzyszenia⁴.

Zakres danych w CRBR

Zakres podawanych w Rejestrze danych na temat beneficjentów rzeczywistych organizacji jest zbliżony do tych, jakie są już ujawnione w KRS: imię i nazwisko, PESEL, przysługujące w danym podmiocie uprawnienia. Dodatkowo trzeba podać wszystkie posiadane obywatelstwa i państwo zamieszkania beneficjenta rzeczywistego. Dane i potwierdzające je dokumenty należy pozyskać bezpośrednio od beneficjenta rzeczywistego.

Aby uniknąć nieporozumień, można zbierać te dane w formie podpisanego oświadczenia przed ostatecznym powołaniem danej osoby na stanowisko, na które kandyduje. Oświadczenie to powinno zawierać także informację o konieczności niezwłocznego informowania organizacji o każdorazowej zmianie tych danych oraz o karach grożących za niedopełnienie tego obowiązku.

Ponieważ Rejestr jest jawny i nie ma do niego zastosowania RODO, a wszystkie dane dotyczące beneficjentów rzeczywistych będą w nim dostępne jeszcze przez 10 lat po wykreśleniu organizacji z KRS, wskazane jest wyraźne uprzedzenie osób kandydujących do organów stanowiących organizacji o konsekwencjach, jakie dla nich osobiście będzie miało członkostwo w danym organie.

⁴ Tamże.

Sankcje

Organizacje - stowarzyszenia i fundacje - które nie złożyły obowiązkowego zgłoszenia, kto jest ich rzeczywistym beneficjentem, muszą liczyć się z sankcjami.

Kary przewidziane za niezgłoszenie w 14 - dniowym terminie beneficjentów do Rejestru, a także za podanie nieprawidłowych danych mogą być dla stowarzyszeń i fundacji bardzo wysokie.

Ustawa przewiduje nawet 1 milion złotych kary dla organizacji, i nawet do 50 tys. zł kary dla beneficjenta rzeczywistego, który nie dostarczył organizacji wymaganych informacji lub podał informacje nieprawdziwe.

Więcej informacji

1. Ustawa z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu prania pieniędzy oraz finansowania terroryzmu (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 593, 655, 835, 2180, 2185, z 2023 r. poz. 180, 326).
2. Centralny rejestr beneficjentów rzeczywistych w 2022 roku. Więcej zgłoszeń, więcej kontroli i wyższe kary, CRIDO, Warszawa 2023 (https://crido.pl/press_info/raport-crido-centralny-rejestr-beneficjentow-rzeczywistych-w-2022-roku/).
3. Strona internetowa Ministerstwa Finansów:
<https://www.gov.pl/web/finanse/przeciwdzialanie-praniu-pieniedzy-i-finansowaniu-terroryzmu>.